

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічний
Кафедра музичного мистецтва

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри музичного мистецтва
_____ Майя Печенюк
_____ 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ
ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА**

для підготовки фахівців **другого (магістерського) рівня вищої освіти**
за освітньо-професійною програмою **Середня освіта (Музичне мистецтво)**
спеціальності **014 Середня освіта (Музичне мистецтво)**
предметної спеціальності **014.13 Середня освіти (Музичне мистецтво),**
галузі знань **01 Освіта / Педагогіка**
мова навчання **українська**

2023-2024 навчальний рік

Розробник програми: Олена ПРЯДКО, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичного мистецтва

Ухвалено на засіданні кафедри музичного мистецтва

Протокол № 11 від «10» листопада 2023 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми _____ Тетяна БОРИСОВА

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. Метою викладання навчальної дисципліни: формування у майбутнього фахівця професійних навичок міжособистісної та групової педагогічної комунікації, вміння використовувати потенціал мистецтва як універсального засобу спілкування.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма здобуття вищої освіти
Рік навчання	1-й
Семестр вивчення	2-й
Кількість кредитів ЄКТС	4
Загальний обсяг годин	120
Кількість годин навчальних занять	40
Лекційні заняття	20
Практичні заняття	20
Семінарські заняття	-
Лабораторні заняття	-
Самостійна та індивідуальна робота	80
Форма підсумкового контролю	залік

3. Статус дисципліни: навчальна дисципліна належить до вибіркового освітнього компонент (за вибором здобувачів вищої освіти).

4. Передумови для вивчення дисципліни: освітній компонент вільного вибору, передбачає володіння базовою інформацією у царині педагогічної комунікації.

5. Програмні компетентності навчання:

- здатність проявляти розвинуті комунікативні та адаптивні особистісні властивості, працювати і взаємодіяти з іншими людьми у різних творчих ситуаціях;

- здатність враховувати психологічні механізми в організації та здійсненні педагогічно доцільного спілкування і взаємодії із суб'єктами освітнього середовища; використовувати комплекс знань психолого-педагогічного й мистецько-теоретичного змісту в процесі педагогічного спілкування;

- володіння теоретичними основами організації професійної педагогічної комунікації вчителя мистецтва;

- здатність проявляти розвинені комунікативні навички, працювати і взаємодіяти з учнями та колегами у мистецькій професійно-педагогічній діяльності; враховувати психологічні механізми організації та здійснення

педагогічно доцільного спілкування, ефективно проводити педагогічну комунікацію в ході викладання дисциплін мистецького циклу демонструючи педагогічних такт, толерантність, високий рівень саморегулювання;

- здатність аналізувати й оцінювати ефективність педагогічного спілкування в ході вирішення складних мистецьких педагогічних завдань;
- здатність використовувати комплекс знань психолого-педагогічного, музично-теоретичного, мистецтвознавчого змісту в процесі педагогічного комунікування, що передбачає вирішення проблемних ситуацій та підвищення ефективності розвитку пізнавальної, емоційно-вольової, мотиваційної сфери учнів.

6.Очікувані результати навчання з дисципліни «Професійно-педагогічна комунікація вчителя мистецтва»:

- знати структуру, зміст, функції професійного педагогічного спілкування у сфері мистецької педагогіки;
- опанувати специфіку використання вербальних та невербальних засобів комунікації під час викладання дисциплін мистецького циклу;
- знати засоби налагодження ефективної комунікації з учнями під час сумісної творчості;
- знати комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації в ході викладання мистецьких дисциплін, етичні правил комунікації в глобальних інформаційних мережах;
- знати можливі причини виникнення конфлікту в системі мистецької освіти, його сутність, структуру, динаміку розвитку;
- уміти долати бар'єри та складнощі у процесі комунікації, врегульовувати конфлікти у взаємодії з учнями, запобігати їм в ході естетичного виховання учнів; вибудовувати конструктивні міжособистісні стосунки у педагогічному колективі, налагоджувати сприятливий соціально-психологічний клімат;
- уміти добирати та використовувати ефективний стиль педагогічного спілкування на уроках мистецтва;
- володіти культурою мовлення та культурою слухання вчителя мистецтва, мовленнєвим етикетом педагога.

7. Засоби діагностики результатів навчання: усне (письмове) опитування, виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи.

8. Програма навчальної дисципліни.

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	разом	у тому числі

		лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Педагогічне спілкування вчителя мистецтва.							
Тема 1. Загальне уявлення про комунікацію	12	2	2			8	
Тема 2. Професійно-педагогічна комунікація як феномен педагогічної діяльності	12	2	2			8	
Тема 3. Мистецтво як універсальний засіб комунікації.	12	2	2			8	
Тема 4. Особливості професійно-педагогічної комунікації вчителя мистецтва	12	2	2			8	
Тема 5. Використання засобів психологічного впливу на уроці мистецтва	12	2	2			8	
Тема 6. Психолого-педагогічна корекція поведінки та порушень спілкування учнів засобами мистецтва	12	2	2			8	
Тема 7. Засоби професійної педагогічної комунікації вчителя мистецтва	12	2	2			8	
Тема 8. Засоби невербального спілкування у професійно-педагогічній комунікації вчителя мистецтва	12	2	2			8	
Тема 9. Конфлікт у взаємодії вчителя мистецтва та учня, причини виникнення, шляхи усунення	12	2	2			8	
Тема 10. Зміни комунікативного формату мистецького освітнього процесу в умовах дистанційного навчання	12	2	2			8	
Разом за змістовим модулем1	120	20	20			80	
Разом годин	120	20	20			80	

9. Форми поточного та підсумкового контролю.

Форми поточного контролю: контроль на аудиторних заняттях; контроль самостійної роботи.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю: залік.

10. Критерії оцінювання результатів навчання.
(підсумковий контроль – залік)

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам:

Поточний і модульний контроль (100 балів)		Сума
Поточний контроль	МКР	100 балів
70 балів	30 балів	

Поточний контроль (70 балів)

Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів на навчальних заняттях – 12.

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів з навчальної дисципліни на навчальних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Магістрант володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”; порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Магістрант демонструє початковий рівень володіння знаннями, робить спроби відповідати на поставлене запитання, припускається значних помилок та неточностей, погано орієнтується у рекомендованій науково-методичній літературі; порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Магістрант дає неповну відповідь на питання; може самостійно знайти відповідь у підручнику; не здатний здійснювати критичний аналіз матеріалу; робить спроби виконання завдань репродуктивного характеру; за допомогою викладача виконує прості вправи за готовим алгоритмом; порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Магістрант володіє початковими знаннями з навчальної дисципліни, здатний виконати вправи і завдання за зразком; орієнтується в термінах, поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.

	5	Магістрант володіє початковими знаннями з навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; виконує прості вправи і завдання за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними.
	6	Магістрант розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати педагогічні та психологічні явища, робить певні висновки; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання завдань за алгоритмом, проте підкріплює свою відповідь невдалими прикладами, демонструє не повне володіння матеріалом основної та додаткової рекомендованої літератури.
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Магістрант правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими поняттями та категоріями, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Магістрант вільно застосовує вивчений матеріал в стандартних ситуаціях; уміє аналізувати педагогічні ситуації, робити висновки; знання студента досить повні, його відповідь логічна, обґрунтована, однак із окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати проєкт, обґрунтувати його положення; дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Магістрант вільно володіє матеріалом навчальної дисципліни, вірно відповідає на питання, здійснює критичний аналіз матеріалу, підкріплюють його власними прикладами, але наявне порушення логіки викладу матеріалу, не використовується інформація з додаткових літературних джерел; дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо-професійний)	10	Магістрант володіє глибокими і міцними знаннями з навчальної дисципліни; робить аргументовані висновки; самостійно визначає мету власної діяльності; виконує творчі завдання; володіє ґрунтовними знаннями суміжних галузей наук; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі педагогічні завдання та задачі; дотримується принципів академічної доброчесності.

	11	Магістрант володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних педагогічних ситуаціях; вміє самостійно знаходити додаткові джерела інформації та аналізувати їх, застосовувати вивчений матеріал у власній практичній діяльності (диспути, круглі столи, конференції тощо); самостійно визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати педагогічні явища, процеси; дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Магістрант має системні, дієві знання з навчальної дисципліни, виявляє неординарні творчі педагогічні здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення власної думки; уміє ставити і розв'язувати педагогічні проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-пошуковою роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; дає правильну та повну відповідь на питання, з врахуванням послідовності та логіки викладу матеріалу на основі рекомендованої основної та додаткової літератури, з наведенням власних прикладів; неухильно дотримується принципів академічної доброчесності.

Оцінювання поточної успішності здійснюється на практичних заняттях з дисципліни за 12-ти бальною шкалою згідно із зазначеними вище критеріями.

Загальна оцінка поточної успішності встановлюється шляхом обчислення середнього арифметичного від усіх отриманих на практичних заняттях балів та переведення їх у визначену програмою кількість балів (макс- 70 балів) за формулою, у відповідності до чинного положення про рейтингову систему оцінювання (Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка» https://drive.google.com/file/d/1aD_jeL-jGRbDWAegkQ58tdMxxbqQKufF/view).

Якщо здобувач не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточної успішності. Пропущені заняття здобувач має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувачеві, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Здобувач, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за

12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Поточну заборгованість, пов'язану з непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, здобувач повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12). Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок здобувача на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації ним поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до них відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка»

https://drive.google.com/file/d/1aD_jeL-jGRbDWAegkQ58tdMxxbqQKufF/view).

Самостійна робота

Оцінювання самостійної роботи відбувається на практичних заняттях з дисципліни. Здобувач висвітлює опрацьовану тему самостійної роботи і отримує оцінку, яка є складовою загальної оцінки за практичні заняття (окремо бали не виставляються).

Під час оцінювання самостійної роботи магістранта враховується:

- обсяг та повнота висвітлення опрацьованої інформації;
- кількість і якість наведених прикладів, що підтверджують компетентність у тій або іншій темі;
- вміння аналізувати явища музичної психології, проводити аналогії, порівняння між ними;
- логічність викладу інформації, рівень володіння професійною термінологією під час висвітлення теми;
- вміння обґрунтовувати власну думку, аргументовано її висловлювати.

Модульна контрольна робота (30 балів)

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються всі здобувачі. Невиконання МКР оцінюється 0 балів. Під час оцінювання МКР увага звертається на повноту висвітлення теми, володіння термінологічним апаратом курсу, вміння обґрунтовувати власні міркування, характеризувати різноманітні психологічні явища, співставляти, порівнювати їх, наводити приклади, висловлювати власні ідеї тощо.

Важливою умовою під час оцінювання МКР виступає дотримання здобувачем правил академічної доброчесності, регламентованих «Положенням про дотримання академічної доброчесності педагогічними,

науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка»

(https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSlMUozdmc2Ti0xY3MzMS1hbjlXLVVQSDZmNjU4/view?usp=sharing) та «Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка»

(<https://drive.google.com/open?id=1LIOReajanExMEnG2DvgdaFNACYWU00UL>).

Здобувачі, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота складається із 3 питань, які оцінюються наступним чином:

1 питання – 10 балів,

2 питання – 10 балів,

3 питання – 10 балів (питання є рівнозначними за рівнем складності завдань та обсягом навчального матеріалу).

Критерії оцінювання питання модульної контрольної роботи

Оцінка	Критерії оцінювання питань МКР
10 балів (відмінно)	Магістрант дає вичерпну відповідь на питання модульної контрольної роботи, логічно її вибудовує, широко оперує професійною термінологією.
9 балів (дуже добре)	Магістрант презентує високий рівень володіння навчальною інформацією, однак подекуди допускає незначні помилки у термінологічних визначеннях, не завжди супроводжує висвітлення теми необхідними прикладами й власними міркуваннями
8 балів (добре)	Відповідь на питання чітка, однак носить ознаки фрагментарності, не завжди доцільними є наведені приклади
7 балів (задовільно)	Магістрант не достатньо широко розкриває питання модульної контрольної роботи, не достатньо добре систематизує та узагальнює навчальний матеріал, обмежено використовує професійну термінологію.
6 балів (задовільно)	Магістрант вузько та однобоко розкриває питання модульної контрольної роботи, демонструє неглибокий рівень засвоєності навчального матеріалу.
0-5 балів (незадовільно)	Логіка викладу матеріалу порушена, питання модульної контрольної роботи не розкриті.

Загальна оцінка за МКР обчислюється як середнє арифметичне від отриманих за кожне питання балів та переводиться за формулою у

кількість балів, відведених на МКР.

Загальна кількість балів, що відводяться на МКР – 30 балів.

Рівні опанування навчального матеріалу і критерії оцінювання загальних результатів МКР

Рівні опанування навчального матеріалу (отримані за МКР бали)	Критерії оцінювання загальних результатів МКР
Високий рівень (27-30 балів)	Магістрант дає правильну та повну відповідь на питання контрольної роботи; всебічно розкриває проблеми, з урахуванням послідовності та логіки викладу матеріалу, на основі рекомендованої основної та додаткової літератури, з наведенням власних прикладів; широко оперує професійними термінами; демонструє ґрунтовні знання тематичного матеріалу, здатен систематизувати, узагальнювати, навчальний матеріал; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; у висновках та узагальненнях пропонує нетипові варіанти відповіді; рівень критичного мислення високий.
Достатній рівень (23-26 балів)	Магістрант вірно відповідає на питання контрольної роботи; виявляє достатній рівень засвоєння тематичного матеріалу з “Професійно-педагогічної комунікації вчителя мистецтва”; свідомо використовує спеціальну термінологію; здійснює критичний аналіз матеріалу; підкріплює відповіді власними прикладами, але наявне незначне порушення логіки викладу матеріалу, не використовується інформація з додаткових літературних джерел; трапляються поодинокі недоліки в інтерпретації навчального матеріалу і письмовому оформленні власних роздумів.
Середній рівень (18-22 бали)	Магістрант не достатньо глибоко розкриває питання контрольної роботи; виявляє достатнє засвоєння тематичного матеріалу, здатний відтворювати значну його частину, але допускає неточності у використанні спеціальної термінології, які потребують зауваження чи коригування; трапляються поодинокі недоліки в оформленні роздумів; здобувач не достатньо вдало систематизує та узагальнює навчальний матеріал.
Початковий рівень (менше ніж 18 балів)	Питання контрольної роботи залишилися не розкритими, магістрант виявив відсутність базового рівня знань дисципліни; словниковий запас студента дозволяє викласти думку на елементарному рівні. У роботі наявні ознаки академічної недоброчесності.

Семестровий залік (100 балів)

Якщо здобувач не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях; не виконав або виконав МКР, завдання самостійної роботи менше ніж на 60% від

максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Здобувачі, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю, отримують оцінки за результатами підсумкового контролю у формі заліку з кредитного модуля (навчальної дисципліни).

Здобувачі, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, отримують за результатами підсумкового контролю у формі заліку оцінку F або FX за шкалою ECTS та „не зараховано” за національною шкалою. Здобувачі, які мають академічну заборгованість за результатами підсумкового контролю у формі заліку, зобов’язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком ліквідації академічної заборгованості (регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу в Кам’янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка» (<https://drive.google.com/open?id=1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86>)).

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам’янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Зарахування результатів неформальної / інформальної освіти регулюється «Порядком визнання в Кам’янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)» (<https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view?usp=sharing>).

Підсумковий рейтинг з кредитного модуля (дисципліни)

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (Відмінно)	зараховано
82-89	B (дуже добре)	
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з	

11.

	можливістю повторного складання)	не зараховано
--	----------------------------------	---------------

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна: дисципліна не потребує спеціального програмного забезпечення. Використовуються: фортепіано, комп'ютер, проектор.

12. Рекомендована література.

Основна

1. Будник О.Б., Фомін К.В. Комунікативна педагогіка : навч. посібн. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2019. 92 с.
2. Гарькавець С.О., Волченко Л.П. Спілкування в педагогічному процесі : навч. посібн. Житомир : ТОВ «Видавничий дім «Бук», 2021, 100 с.
3. Зайцева А.В. Художньо-комунікативна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва: теорія, методологія, методичні аспекти : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 255 с.
4. Костик Л.Б. Основи професійно-педагогічного спілкування : метод. реком. до самост. роб. студ. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 52 с.
https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4728/1/H-100_Костик_метод_реком.pdf
5. Художньо-педагогічна комунікація: технологічний дискурс : Монографія. [за ред. І.С. П'ятницької-Позднякової]. Миколаїв : Іліон, 2013. 344 с.

Додаткова

1. Абрамович С. Мовленнєва комунікація. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 460 с.
2. Аносов І. Психологічні основи педагогічного спілкування. Київ : Інститут сучасного підручника "Астамір-В", 2007. 272 с.
3. Балл Г.О., Зливков В.Л., Копилов С.О. Педагогічна комунікація та ідентичність педагога : монографія. [за наук. ред. Зливкова В.Л.]. Київ : Педагогічна думка, 2011. 160 с.
4. Брилін Е.Б. Теорія і практика музично-творчого розвитку студентів мистецьких спеціальностей: Навчально-методичний посібник. Вінниця : Фірма Планета, 2016. 439 с.
5. Борг Д. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування [пер. з англ. Лазаревич Н.]. Харків : Вид-во "Ранок" : Фабула, 2022. 304 с.
6. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник. Київ : Центр навч. літератури, 2003. 316 с.
7. Волкова Н. Професійно-педагогічна комунікація : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр "Академія", 2006. 256 с.
https://library.udpu.edu.ua/library_files/412009.pdf

- 8.Воротникова І.П. Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник. Київ : Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 48 с.
- 9.Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення. Київ : Ліра-К, 2006. 240 с.
- 10.Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: Довідково-методичне видання [упоряд. Демчишин М., Гайдамака О.]. Харків : ГОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 768 с.
- 11.Курова А.В. Психологія спілкування : навч.-мет. посіб. Одеса : Фенікс, 2020. 79 с.
http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/13107/Курова_методичка%20Психологія%20спілкування.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 12.Маркова Є.С. Інформаційні технології навчання: Навчально-методичний посібник. Запоріжжя : Просвіта, 2012. 118 с.
- 13.Прядко О.М. Особливості професійно-педагогічної комунікації вчителя музичного мистецтва / Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2022. Випуск 71. С. 61-65.
<https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/issue/view/196/217>
14. Прядко О.М. Розвиток комунікативної ефективності майбутнього вчителя музичного мистецтва / Наукові тренди постіндустріального суспільства: матеріали IV Міжнародної наукової конференції, м.Суми, 31 березня 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. С. 216-218 с.
<https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/31.03.2023/21>
- 15.Совгира Т. Роль техніки та технології у мистецтві. Київ : Ліра-К, 2021. 344 с. <https://lira-k.com.ua/preview/12956.pdf>
- 16.Соломаха С. Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичного мистецтва та світової художньої культури : посібник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 158 с.
- 17.Федорчук В. Розвиток комунікативної компетентності викладача. Соціально-психологічний тренінг : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2003. 240 с.

13.Рекомендовані джерела інформації.

http://www.nbuuv.gov.ua/	Національна бібліотека імені В.І.Вернадського
https://nus.org.ua/	Сайт проєкту «Нова українська школа»
http://ruh.znaimo.com.ua/index-26750.html?page=12	Наукова бібліотека національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
https://dnpb.gov.ua/ua/	Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. М.Сухомлинського
https://westudents.com.ua	Бібліотека українських підручників

http://osvita.org.ua/	Освітній портал України
https://vseosvita.ua	Освітня платформа «Всеосвіта»
https://prometheus.org.ua	Платформа онлайн-освіти «Prometheus»
https://naurok.com.ua/upgrade/kursy-dlya-vchyteliv-muzychnoho-mystetstva	Освітній проект «На урок»
https://ruh.com.ua/#contacts	«Рух освіта»
https://umity.in.ua	Освітня платформа для педагогів «Уміти»
https://e-learning.ippo.kubg.edu.ua/course/index.php?categoryid=12	Інститут післядипломної освіти. Портал Е-навчання. Мистецька освіта
http://org.zakinppo.org.ua	Платформа дистанційного навчання ЗІППО